

בין הכיסאות? - בחינת היחסים בין סטודנטים, סגל הספרייה והסגל האקדמי והשפעתם על מתן המענה לבעיות בתחום אוריינות המידע של הסטודנטים כיום / אנה יבלסון

תקציר

בדורות האחרונים התרחשו שינויים משמעותיים בסביבת המידע כתוצאה מהתפתחויות טכנולוגיות וכניסה של האינטרנט כמעט לכלל מרחב בחיינו. המידע הפך להיות זמין ונגיש בשפע, ונתון לשיתוף ועריכה חופשיים. שינויים אלו השפיעו על הצריכה והשימוש במידע של האדם הפרטי והחברה ככלל. עלה הצורך שאנשים יאמצו מיומנויות להתמודד עם המידע הרב, מיומנויות אלו הוגדרו כ"אוריינות מידע". מדובר במושג רחב שכולל תחתיו מונחים נוספים הקשורים ביכולות זיהוי, חיפוש הערכה ושימוש במידע. בימינו יש חשיבות רבה למיומנויות אוריינות המידע, וזה בא לידי ביטוי גם בצפייה שיש מכל בוגר אוניברסיטה להיות אורייני מידע. עם זאת סביבת המידע של ימינו הציבה בפני הסטודנטים אפשרויות חדשות ואף קשיים שלא היו קיימים בעבר. מצד אחד, הסטודנטים זוכים לנגישות ומידיות גבוהה של מידע בזכות ההתפתחות הטכנולוגית, אך יחד עם זאת גם נתקלים בקשיים רבים הנובעים מהנגישות הבלתי מוגבלת ומהאופי של החומרים המופיעים באינטרנט שלעיתים אינם מבוקרים, מסוננים ואמינים.

קיימת שאלה אצל מי נמצאת האחריות על הוראת אוריינות המידע, האם אצל המרצים שמלווים את הסטודנטים לאורך כל דרכם או אצל הספרנים אשר עוסקים בתחום המידע כחלק מתפקידם מזה שנים. גם המרצים וגם הספרנים נתקלים בקשיים שמציבה סביבת המידע המורכבת, ומנסים למצוא פתרונות יעילים. המרצים באמצעות ניסיון לשלב את נושא אוריינות המידע בתוכנית הלימודים, והספרנים מוצאים את עצמם נאלצים להמציא מחדש את תפקיד הספרייה והספרן על מנת להתאימם לצרכים של המשתמשים בימינו, גם לסטודנטים בראשית דרכם האקדמית וגם המרצים כחוקרים מנוסים יותר.

מטרתנו של מחקר זה הייתה להוסיף לספרות המחקרית בתחום אוריינות המידע במוסדות האקדמיים, באמצעות בחינה של הצרכים העולים בתחום אוריינות המידע בקרב הסטודנטים כיום, וכיצד משפיעים היחסים בין הסטודנטים, הסגל בספרייה והסגל האקדמי על יישום פתרונות לצרכים אלו ויעילותם. הנושא נבדק בקרב אוכלוסיות סגל הספרניות בספריית ארן שבאוניברסיטת בן גוריון בנגב, סגל המחלקה לאמנות באוניברסיטה זו וכן בקרב סטודנטיות מהמחלקה לאמנות. המחקר נערך לפי השיטה האיכותנית, וכלל ניתוח תמטי של ראיונות עומק חצי מובנים שנערכו על נציגים משלושת האוכלוסיות הנבדקות. סך הכל השתתפו במחקר 32 נבדקים.

שאלות המחקר שעלו בהקשר לנושא הנחקר ביקשו לבדוק מה הקשיים שאיתם מתמודדים הסטודנטים כיום בתחום אוריינות המידע והאם הם מרגישים שהם מקבלים מענה לקשיים מצד הספרייה והמחלקה? כיצד רואה הסגל האקדמי במחלקה לאמנות את נושא אוריינות המידע

בקרב סטודנטים, ואת תפקיד הספרייה בסביבת הלימודים? אילו תכניות או פתרונות המחלקה מציעה בתחום? כיצד רואה הספרייה את בנושא אוריינות המידע בקרב סטודנטים, ואת תפקידה בסביבת הלימודים? מה הן נקודות החוזק ונקודות החולשה ביחסים בין צוות ספריית ארן, לבין הסגל האקדמי והסטודנטים במחלקה לאמנות, כיצד הם מתארים את התוכנית הרצויה שתענה על לצרכים בנושא אוריינות המידע ?

ממצאי המחקר הציגו את התפיסות של כל אחת מהאוכלוסיות שנבדקו בהקשר לנושא אוריינות המידע, הצורך בה והחשיבות שלה, וכן קשיים שעולים בהקשר לנושא זה. הסטודנטים התקשו בלימודים כתוצאה ממחסור במיומנויות של אוריינות מידע, ומהציפיות שהופנו כלפיהם מהמרצים, אך יחד עם זאת הרגישו שלא קיבלו מענה מספק לבעיות שלהם מצד המרצים. הסטודנטים לא פנו לספריי לעזרה כיוון שלא היו מודעים למשאביה ושירותיה. המרצים ראו חשיבות גדולה בהקניה של מיומנויות אוריינות מידע לסטודנטים, אך לא הייתה במחלקה תוכנית מסודרת לטיפול בנושא והמרצים סמכו על אחרים שילמדו את הנושא. המרצים כן שלחו את הסטודנטים לספרייה, אך לא הסבירו כיצד יכולה הספרייה לעזור להם. צוות הספרייה היה מודע לקשיים של הסטודנטים ופיתח תוכניות שונות על מנת לעזור להם, אך תוכניות אלו לא תמיד זכו להצלחה כתוצאה מחוסר מודעות של קהל המשתמשים אליהן, וכתוצאה מחוסר התאמה של התוכניות לצרכי המשתמשים.

מסקנות המחקר הן שבהקשר לאוריינות מידע יש למרצים, ספרנים וסטודנטים מטרה משותפת ואינטרסים דומים, אך כיוון שלא מתקיים שיח פתוח בין הקבוצות, נוצרות בעיות רבות ששלושת הצדדים לא מודעים אליהן. כאשר כן קיימת מודעות, חוסר התקשורת מביא לחוסר יישום של פתרונות מתאימים שלמעשה נופלים בין הכיסאות. שיתוף פעולה ותקשורת בין מרצים, ספרנים וסטודנטים הינם הפתרון לבעיות רבות של שלושת קבוצות אלו השן למצב כפי שהוא היום והן לעתיד.